

Υπόθεση C-683/19

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

16 Σεπτεμβρίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Tribunal Supremo (Ισπανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

9 Ιουλίου 2019

Προσφεύγουσα:

Viesgo Infraestructuras Energéticas, S.A.

Καθών:

Administración del Estado

Iberdrola, S.A.

Gas Natural SDG, S.A.

CIDE, Asociación de Distribuidores de Energía Eléctrica

Hidroeléctrica del Cantábrico, S.A.

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Προσφυγή κατά του Real Decreto 968/2014, de 21 de noviembre, por el que se desarrolla la metodología para la fijación de los porcentajes de reparto de las cantidades a financiar relativas al bono social [βασιλικού διατάγματος 968/2014, της 21ης Νοεμβρίου 2014, περί της μεθοδολογίας καθορισμού των συντελεστών κατανομής των προς χρηματοδότηση ποσών της εκπτώσεως ρεύματος για ευάλωτους καταναλωτές (bono social)] (στο εξής: βασιλικό διάταγμα 968/2014).

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως

Η παρούσα αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/EK (στο εξής: οδηγία 2009/72). Το ζήτημα που τίθεται είναι κατά πόσον η εθνική νομοθεσία που διέπει το καθεστώς επιβολής προκαθορισμένης εκπτώσεως ρεύματος για ορισμένους ευάλωτους καταναλωτές (το αποκαλούμενο «bono social») είναι συμβατή με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τις υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας.

Προδικαστικά ερωτήματα

- 1) Είναι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου –ιδίως τις αποφάσεις της 20ής Απριλίου 2010 (υπόθεση C-265/08, Federutility) και της 7ης Σεπτεμβρίου 2016 (υπόθεση C-121/15, ANODE)–, συμβατή με τις επιταγές του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72/EK εθνική νομοθεσία –όπως το άρθρο 45, παράγραφος 4, του νόμου 24/2013, της 26ης Δεκεμβρίου 2013, το οποίο εξειδικεύεται περαιτέρω στα άρθρα 2 και 3 του βασιλικού διατάγματος 968/2014, της 21ης Νοεμβρίου 2014– δυνάμει της οποίας η χρηματοδότηση της εκπτώσεως ρεύματος για ευάλωτους καταναλωτές (bono social) βαρύνει συγκεκριμένους φορείς του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας –τις μητρικές εταιρίες σε περίπτωση ομίλων εταιριών ή, κατά περίπτωση, εταιριών που ασκούν ταυτοχρόνως δραστηριότητες παραγωγής, διανομής και εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας–, μολονότι ορισμένοι από τους ως άνω υπόχρεους φορείς έχουν συνολικά πολύ μικρό ειδικό βάρος στον οικείο τομέα, ενώ αντιθέτως τυγχάνουν απαλλαγής από την εν λόγω υποχρέωση άλλες εταιρίες ή όμιλοι επιχειρήσεων που βρίσκονται ενδεχομένως σε θέση να αναλάβουν ευκολότερα το επίμαχο κόστος, είτε λόγω του κύκλου εργασιών τους είτε λόγω της σχετικής σημασίας τους σε έναν από τους τομείς δραστηριότητας ή ακόμη διότι αναπτύσσουν ταυτοχρόνως και με ολοκληρωμένο τρόπο δύο από τις δραστηριότητες αυτές;
- 2) Συνάδει με την προβλεπόμενη στο προαναφερθέν άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72/EK απαίτηση αναλογικότητας εθνική νομοθεσία δυνάμει της οποίας η υποχρέωση χρηματοδότησεως της εκπτώσεως ρεύματος για ευάλωτους καταναλωτές (bono social) δεν επιβάλλεται κατ' εξαίρεση ή για περιορισμένο χρονικό διάστημα, αλλά επ' αόριστον και χωρίς κανένα μέτρο επιστροφής ή αποζημιώσεως;

Παρατιθέμενες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72.

Παρατιθέμενες διατάξεις του εθνικού δικαίου

Άρθρο 45, παράγραφος 4, του Ley 24/2013, de 26 de diciembre, del Sector Eléctrico [νόμος 24/2013, της 26ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: νόμος 24/2013)] .

Άρθρα 2 και 3 του βασιλικού διατάγματος 968/2014, δυνάμει των οποίων διαμορφώνεται το σύστημα χρηματοδότησεως της προβλεπόμενης στον νόμο 24/2013 εκπτώσεως ρεύματος για ευάλωτους καταναλωτές (στο εξής: bono social).

Απόφαση IET/350/2014, της 7ης Μαρτίου, σχετικά με τον καθορισμό των συντελεστών κατανομής των προς χρηματοδότηση ποσών του bono social για το 2014.

Απόφαση IET/1451/2016, της 8ης Σεπτεμβρίου, σχετικά με τον καθορισμό των συντελεστών κατανομής των προς χρηματοδότηση ποσών του bono social για το 2016.

Συνοπτική παράθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας

- 1 Η εταιρία Viesgo Infraestructuras Energéticas, S.A. (πρώην E.ON España, S.L.U.), άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προσφυγή κατά του βασιλικού διατάγματος 968/2014, προβάλλοντας ότι το νομοθετικώς προβλεπόμενο σύστημα για τη χρηματοδότηση του bono social δεν συνάδει με την οδηγία 2009/72.
- 2 Με απόφαση της 24ης Οκτωβρίου 2016, το αιτούν δικαστήριο έκανε δεκτή την προσφυγή και έκρινε ότι το προβλεπόμενο στο άρθρο 45, παράγραφος 4, του νόμου 24/2013 σύστημα χρηματοδότησεως του bono social δεν έχει εφαρμογή, ακύρωσε δε τα άρθρα 2 και 3 του βασιλικού διατάγματος 968/2014, κρίνοντας ότι η εθνική αυτή ρύθμιση δεν συνάδει με την οδηγία 2009/72.
- 3 Το Ισπανικό Δημόσιο, ως καθού, άσκησε ενώπιον του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Ισπανία) προσφυγή για την εξασφάλιση της προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, εν προκειμένω την εξασφάλιση δικονομικών εγγυήσεων (την αποκαλούμενη «recurso de amparo») κατά της ως άνω αποφάσεως, προβάλλοντας ότι η κήρυξη της εθνικής νομοθεσίας ως ανεφάρμοστης χωρίς την προηγούμενη υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Δικαστήριο) παραβιάζει το θεμελιώδες δικαίωμα για δίκαιη δίκη.

- 4 Με απόφαση της 26ης Μαρτίου 2019, το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) έκρινε ότι συντρέχει προσβολή του δικαιώματος για δίκαιη δίκη και, κατά συνέπεια, έκανε δεκτή την προσφυγή (recurso de amparo) και εξεφάνισε την προσβαλλόμενη απόφαση, διέταξε δε την επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση, προ της εκδόσεως αποφάσεως, κατόπιν τούτου δε το αιτούν δικαστήριο έταξε στους διαδίκους νέα προθεσμία για την υποβολή παρατηρήσεων και αποφάσισε να υποβάλει την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 5 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η εθνική νομοθεσία που διέπει τη χρηματοδότηση του bono social δεν συνάδει με την οδηγία 2009/72, καθόσον, πέραν του ότι εξαιρεί τη δραστηριότητα μεταφοράς της ενέργειας, επιβαρύνει με το κόστος του bono social αποκλειστικά και μόνο τις εταιρίες ή τους ομίλους επιχειρήσεων που ασκούν ταυτοχρόνως τις άλλες τρεις δραστηριότητες του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας –παραγωγή, διανομή και εμπορία– και έχουν τον χαρακτήρα καθετοποιημένων ομίλων, και επιπλέον παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας. Δεν θεωρεί αναγκαία την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος.
- 6 Προς αντίκρουση της προσφυγής, το Ισπανικό Δημόσιο υποστηρίζει ότι ο λόγος για τον οποίο η χρηματοδότηση του bono social βαρύνει τους καθετοποιημένους ομίλους δεν έγκειται στη μεγαλύτερη οικονομική τους ευχέρεια και φερεγγυότητα, αλλά στην ίδια την καθετοποίηση, καθόσον έτσι καθίσταται δυνατή η επιβολή της επιβαρύνσεως στις επιχειρήσεις εκείνες οι οποίες, λόγω της ασκήσεως της δραστηριότητας εμπορίας, η οποία συνδέεται άμεσα με το αντικείμενο του μέτρου, δύνανται ευκολότερα, λόγω καθετοποίησης, να εξουδετερώσουν και να ελαχιστοποιήσουν τις επιπτώσεις του μέτρου, δεδομένου ότι ένας επιχειρηματικός όμιλος που ασκεί ταυτοχρόνως διάφορες δραστηριότητες στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας γνωρίζει καλύτερα τον οικείο τομέα, έχει δε στη διάθεσή του ορισμένες οικονομίες κλίμακας και τη δυνατότητα ενδοομιλικών συμβάσεων μέσω των οποίων μπορεί να περιορίσει τις επιπτώσεις των διακυμάνσεων των τιμών. Ζητεί την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος σχετικά με τη συμβατότητα του άρθρου 45, παράγραφος 4, του νόμου 24/2013, και των εκτελεστικών αυτού κανονιστικών διατάξεων, με το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 7 Το bono social προέκυψε εξαρχής ως μια παροχή με σαφή κοινωνικό χαρακτήρα (υποχρέωση παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας), σκοπούσα στην προστασία ορισμένων καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας οι οποίοι εντάσσονται στο αποκαλούμενο «τιμολόγιο τελευταίου καταφυγίου» (tarifa de último recurso) και έχουν ορισμένα χαρακτηριστικά όσον αφορά την κοινωνική τους κατάσταση, την κατανάλωση και την αγοραστική τους δύναμη, σε σχέση με το κόστος του ηλεκτρικού ρεύματος της μόνιμης κατοικίας τους.

- 8 Διέπεται από τον νόμο 24/2013, το άρθρο 45 του οποίου, με τίτλο «Ευάλωτοι καταναλωτές», προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι ως τέτοιοι λογίζονται οι καταναλωτές ηλεκτρικής ενέργειας οι οποίοι έχουν, όσον αφορά την κοινωνική τους κατάσταση, την κατανάλωση και την αγοραστική τους δύναμη, τα χαρακτηριστικά που θεσπίζονται με κανονιστική πράξη, σε σχέση με τη μόνιμη κατοικία τους. Οι ευάλωτοι καταναλωτές, υπό την ως άνω έννοια, οι οποίοι είναι πάντα φυσικά πρόσωπα, δικαιούνται την εφαρμογή του bono social στους αντίστοιχους λογαριασμούς. Η παράγραφος 4 του προαναφερθέντος άρθρου ορίζει τα εξής:

«Το bono social θεωρείται υποχρέωση παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας κατά την έννοια της [οδηγίας 2009/72] και βαρύνει τις μητρικές εταιρίες των ομίλων εταιριών ή, κατά περίπτωση, εταιριών που ασκούν ταυτοχρόνως δραστηριότητες παραγωγής, διανομής και εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο συντελεστής κατανομής των προς χρηματοδότηση ποσών υπολογίζεται, για κάθε όμιλο επιχειρήσεων, ως ο λόγος μεταξύ ενός όρου που αντιστοιχεί στο άθροισμα του ετήσιου μέσου όρου του αριθμού παροχών οι οποίες συνδέονται με τα δίκτυα διανομής των εταιριών διανομής και του αριθμού των πελατών των εταιριών εμπορίας στις οποίες συμμετέχει ο όμιλος, και ενός άλλου όρου που αντιστοιχεί στο άθροισμα όλων των μέσων ετήσιων αξιών των παροχών και των πελατών όλων των ομίλων επιχειρήσεων που πρέπει να συνυπολογιστούν στο πλαίσιο της εν λόγω κατανομής.

Ο ως άνω συντελεστής κατανομής υπολογίζεται ετησίως σύμφωνα με τη διαδικασία και τους όρους που θεσπίζονται με κανονιστική πράξη. Για τον σκοπό αυτό, τον Νοέμβριο κάθε έτους δημοσιεύονται στο [διαδίκτυο] οι πληροφορίες της προηγούμενης δωδεκάμηνης περιόδου σχετικά με τους ετήσιους μέσους όρους του αριθμού των προμηθειών που συνδέονται με τα δίκτυα διανομής των εταιριών διανομής και του αριθμού των πελατών των εταιριών εμπορίας, καθώς επίσης ο κατάλογος των ομίλων εταιριών ή, κατά περίπτωση, των εταιριών, οι οποίες πληρούν την προϋπόθεση του πρώτου εδαφίου της παρούσας παραγράφου.

[...] πριν από την 1η Δεκεμβρίου κάθε έτους [αποστέλλεται] πρόταση για τον καθορισμό των συντελεστών χρηματοδότησεως για κάθε μία από τις μητρικές εταιρίες, η οποία εγκρίνεται από τον Ministro de Industria, Energía y Turismo (υπουργό βιομηχανίας, ενέργειας και τουρισμού, Ισπανία) με απόφαση η οποία δημοσιεύεται στο «Boletín Oficial del Estado» (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Ισπανία).

[...]»

- 9 Ο νόμος 24/2013 δεν περιλαμβάνει κατάλογο των επιχειρήσεων ή ομίλων επιχειρήσεων που επιβαρύνονται με τη χρηματοδότηση του bono social. Οι επιχειρήσεις αυτές προσδιορίστηκαν βάσει διαδοχικών υπουργικών αποφάσεων (απόφαση IET/350/2014, της 7ης Μαρτίου, και απόφαση IET/1451/2016, της 8ης Σεπτεμβρίου), που εκδόθηκαν δυνάμει του προαναφερθέντος νόμου και του

βασιλικού διατάγματος 968/2014, και μέσω των οποίων καθορίστηκαν οι συντελεστές κατανομής ούτως ώστε να καταλογιστούν σημαντικά ποσοστά σε τέσσερις μόνο εταιρίες ή ομίλους επιχειρήσεων, που κατέληξαν να επωμιστούν συνολικώς περίπου το 96,64 % του κόστους, ενώ στις υπόλοιπες 23 επιχειρήσεις του καταλόγου καταλογίστηκε συνολικώς περίπου ένα 3,36 %. Προς δικαιολόγηση της επιλογής του ως άνω συστήματος για τη χρηματοδότηση του bono social, ήτοι της ανάληψης του σχετικού κόστους από μητρικές εταιρίες ή ομίλους εταιριών που ασκούν δραστηριότητες παραγωγής, διανομής και εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας και έχουν τον χαρακτήρα καθετοποιημένων ομίλων, ο νομοθέτης διευκρίνισε ότι η επιβολή της εν λόγω υποχρέωσης στις οικείες μητρικές εταιρίες καθιστά δυνατή, έστω και εμμέσως, την κατανομή του σχετικού βάρους μεταξύ των κύριων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς επίσης ότι η εξαίρεση της δραστηριότητας μεταφοράς δικαιολογείται λόγω του ότι πρόκειται για δραστηριότητα η οποία συνιστά νόμιμο μονοπώλιο που δεν επιτρέπει στον μεταφορέα να ανακτήσει το κόστος του bono social μέσω της αγοράς.

- 10 Τίθεται το ερώτημα αν η ως άνω ρύθμιση της χρηματοδότησεως του bono social, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 45, παράγραφος 4, του νόμου 24/2013, όπως εξειδικεύεται περαιτέρω στα άρθρα 2 και 3 του βασιλικού διατάγματος 968/2014, συνάδει με τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, σύμφωνα με το οποίο οι υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, στις οποίες συγκαταλέγεται το bono social, «πρέπει να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, αμερόληπτες και επαληθεύσιμες και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενεργείας της Κοινότητας στους εθνικούς καταναλωτές». Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι ούτε η επίμαχη εθνική νομοθεσία ούτε οι ισχυρισμοί του Ισπανικού Δημοσίου τεκμηριώνουν επαρκώς τον λόγο για τον οποίο η χρηματοδότηση του bono social πρέπει να βαρύνει ορισμένους φορείς του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας, κάποιοι εκ των οποίων έχουν συνολικά πολύ μικρό ειδικό βάρος στον οικείο τομέα, ενώ αντιθέτως τυγχάνουν απαλλαγής από την εν λόγω υποχρέωση άλλες εταιρίες ή όμιλοι επιχειρήσεων που βρίσκονται ενδεχομένως σε θέση να αναλάβουν ευκολότερα το επίμαχο κόστος, είτε λόγω του κύκλου εργασιών τους είτε λόγω της σχετικής σημασίας τους σε έναν από τους τομείς δραστηριότητας ή ακόμα διότι αναπτύσσουν ταυτοχρόνως και με ολοκληρωμένο τρόπο δύο από τις δραστηριότητες αυτές. Όσον αφορά την αρχή της αναλογικότητας, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η εν λόγω υποχρέωση χρηματοδότησεως του bono social δεν επιβάλλεται κατ' εξαίρεση, ή για περιορισμένο χρονικό διάστημα, αλλά επ' αόριστον και χωρίς κανένα μέτρο επιστροφής ή αποζημιώσεως.
- 11 Εξάλλου, μολονότι το ίδιο το Ισπανικό Δημόσιο δέχεται ότι η ενοποίηση δύο εκ των δραστηριοτήτων του τομέα ηλεκτρικής ενέργειας, της εμπορίας και της παραγωγής, ευνοεί τις συνέργειες και τις οικονομίες κλίμακας προς όφελος των οικείων επιχειρήσεων, το προβλεπόμενο σύστημα δεν επιβάλλει την υποχρέωση χρηματοδότησεως του bono social στις εταιρίες ή ομίλους επιχειρήσεων που ασκούν ταυτοχρόνως τις δύο αυτές δραστηριότητες, της εμπορίας και της παραγωγής, παρά μόνον όταν ασκούν επίσης τη δραστηριότητα διανομής.

- 12 Για τους προεκτεθέντες λόγους, το αιτούν δικαστήριο απεφάνθη αρχικώς ότι η ως άνω εθνική νομοθεσία αντιβαίνει στην οδηγία 2009/72 και ως εκ τούτου πρέπει να παραμείνει ανεφάρμοστη, βάσει της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης. Έκρινε ότι δεν ήταν αναγκαία η υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο, σύμφωνα με τη θεωρία περί «σαφούς πράξεως» (acte clair) του Δικαστηρίου (βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 6ης Οκτωβρίου 1982, CILFIT, 283/81, της 27ης Μαρτίου 1963, Da Costa κ.λπ., 28/62 έως 30/62, της 19ης Νοεμβρίου 1991, Francovich και Bonifaci, C-6/90 και C-9/90, και της 19ης Ιανουαρίου 2010, Küçükdeveci, C-555/07) υπό το πρίσμα των αποφάσεων της 20ής Απριλίου 2010, Federutility, C-265/08 και, ιδίως, της 7ης Σεπτεμβρίου 2016, ANODE, C-121/15. Η νομολογία την οποία διαμόρφωσε το Δικαστήριο με τις ως άνω αποφάσεις μπορεί να τύχει πλήρους εφαρμογής εν προκειμένω, καθόσον αφορά τις προϋποθέσεις επιβολής υποχρεώσεων παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας σε έναν ρυθμιζόμενο τομέα, και όχι τις διατάξεις ουσιαστικού δικαίου όσον αφορά την ηλεκτρική ενέργεια ή το φυσικό αέριο, και ως εκ τούτου δεν έχει σημασία ότι πρόκειται για διαφορετικές οδηγίες, δεδομένου ότι, όσον αφορά το επίμαχο σημείο, η διατύπωσή τους είναι πανομοιότυπη.
- 13 Η υπεροχή του κοινοτικού δικαίου δεν καταλαμβάνει μόνο το γράμμα του κοινοτικού κανόνα, αλλά και την εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία αυτού, δεδομένου ότι η εν λόγω ερμηνεία υπερισχύει κάθε άλλης πιθανής ερμηνείας εθνικής νομοθεσίας η οποία μεταφέρει οδηγία στο εθνικό δίκαιο.
- 14 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, ως Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο, Ισπανία), είναι αρμόδιο να αποφαιίνεται σε τελευταίο βαθμό για την ερμηνεία τόσο της εθνικής νομοθεσίας περί συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας όσο και του δικαίου της Ένωσης στον ίδιο τομέα, καθόσον πρόκειται για κλάδο του κοινού δικαίου που κείται εκτός του πλαισίου των συνταγματικών εγγυήσεων, επί των οποίων είναι αρμόδιο να κρίνει το ισπανικό Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο), και ότι, κατά συνέπεια, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να κρίνει αν η ισπανική νομοθεσία αντιβαίνει στην προαναφερθείσα οδηγία και αν η νομολογία του Δικαστηρίου το απαλλάσσει εν προκειμένω από την υποχρέωση υποβολής προδικαστικού ερωτήματος. Κατόπιν τούτων, εξέδωσε απόφαση με την οποία έκανε δεκτή την προσφυγή της Viesgo Infraestructuras Energéticas, S.A. και έκρινε ότι δεν έχει εφαρμογή το επίμαχο σύστημα χρηματοδοτήσεως του bono social.
- 15 Ωστόσο, το Ισπανικό Δημόσιο άσκησε προσφυγή (recurso de amparo) κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου), προβάλλοντας την προσβολή θεμελιωδών δικονομικών δικαιωμάτων, λόγω του ότι κανόνας του εθνικού δικαίου κηρύχθηκε ανεφάρμοστος χωρίς την προηγούμενη υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο. Το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) έκανε δεκτή την προσφυγή (recurso de amparo), εξαφάνισε την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου της 24ης Οκτωβρίου 2016 και διέταξε την επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση, προ της εκδόσεως αποφάσεως, ούτως ώστε

το αιτούν δικαστήριο «να εκδώσει νέα απόφαση η οποία θα διασφαλίζει ότι έγινε σεβαστό το προσβληθέν θεμελιώδες δικαίωμα».

- 16 Με την απόφασή του, το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) εξετάζει αν οι εν λόγω αποφάσεις συνιστούν ή όχι περίπτωση σαφούς πράξεως (acte clair), η οποία θα επέτρεπε, εν προκειμένω, τη μη υποβολή προδικαστικού ερωτήματος. Επισημαίνει ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ των υποθέσεων επί των οποίων έκρινε το Δικαστήριο στις αποφάσεις Federutility και ANODE και της υποθέσεως που ήχθη ενώπιον του Tribunal Supremo (Ανωτάτου Δικαστηρίου), δεδομένου ότι, κατά πρώτον, οι επίμαχες διατάξεις του ευρωπαϊκού δικαίου περιλαμβάνονται σε διαφορετικές οδηγίες: η απόφαση Federutility αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2003/55/EK, της 26ης Ιουνίου 2003, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου, και η απόφαση ANODE αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2009/73/EK, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου.
- 17 Το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) επισημαίνει ότι «ακόμη και αν η ερμηνευθείσα από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης διάταξη έχει ταυτόσημο περιεχόμενο τόσο στην οδηγία σχετικά με τον τομέα ηλεκτρικής ενέργειας όσο και στην οδηγία σχετικά με τον τομέα φυσικού αερίου, δεν πρόκειται για τις ίδιες οδηγίες, ούτε και για τον ίδιο τομέα, και ούτε ταυτίζονται, αντίστοιχα, τα ζητήματα τα οποία τίγονται στις αποφάσεις Federutility και ANODE αφενός και στην προσβαλλόμενη απόφαση αφετέρου». Ως εκ τούτου, το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) εκτιμά ότι δεν υπάρχει εν προκειμένω όμοιο ζήτημα που να έχει ανακύψει σε ανάλογη προς την υπό κρίση υπόθεση, και συνεπώς δεν συντρέχει περίπτωση «σαφούς πράξεως» (acte clair) η οποία να απαλλάσσει το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) από την υποχρέωση υποβολής προδικαστικού ερωτήματος. Κατά συνέπεια, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη παραβιάστηκε λόγω της κήρυξης της εθνικής νομοθεσίας ανεφάρμοστης ως ασυμβίβαστης με την οδηγία 2009/72, χωρίς να έχει προηγουμένως υποβληθεί προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο.
- 18 Το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο), τέλος, αφού επισήμανε στην απόφασή του ότι δεν εναπόκειται σε αυτό να διαπιστώσει αν υφίσταται αντίθεση μεταξύ της [εθνικής] νομοθεσίας η οποία κηρύχθηκε ανεφάρμοστη και της επίμαχης διατάξεως της οδηγίας, εξέτασε το ενδεχόμενο υπάρξεως «σαφούς πράξεως» (acte clair), και απεφάνθη σχετικά με την έννοια και τη ratio των επίμαχων οδηγιών σε σύγκριση με την [εθνική] νομοθεσία που κηρύχθηκε ανεφάρμοστη.
- 19 Στη συλλογιστική του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου) υποβόσκει η ανησυχία ότι η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης οδηγεί στην εγκαθίδρυση ενός συστήματος αποκεντρωμένου ελέγχου, το οποίο επιτρέπει στα δικαστήρια να κηρύσσουν ανεφάρμοστη εθνική νομοθεσία, χωρίς να προσφεύγουν στο Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) ή να υποβάλλουν προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο, και ως εκ τούτου, όταν το εθνικό δικαστήριο κηρύσσει εθνική νομοθεσία ανεφάρμοστη λόγω αντιθέσεως

με το δίκαιο της Ένωσης, προκρίνεται ένας έλεγχος της ερμηνείας και εφαρμογής του ως άνω δικαίου, που εμπίπτει στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων, ο οποίος είναι διαφορετικός και πιο αυστηρός σε σχέση με τις περιπτώσεις κατά τις οποίες αποφασίζεται ότι ο εθνικός κανόνας συνάδει προς το δίκαιο της Ένωσης.

- 20 Όπως προκύπτει επίσης, ιδίως, από τις αποφάσεις 78/2010, της 20ής Οκτωβρίου 2010, 232/2015, της 5ης Νοεμβρίου 2015, και 37/2019, της 26ης Μαρτίου 2019, το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) επανεξέτασε την ερμηνεία που έδωσε το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) στους κοινοτικούς κανόνες και την εκτίμηση του εν λόγω δικαστηρίου όσον αφορά την ομοιότητα των περιστάσεων της εθνικής υποθέσεως και προηγούμενων κρίσεων του Δικαστηρίου, βάσει της οποίας το Tribunal Supremo (Ανώτατο Δικαστήριο) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εθνική νομοθεσία έπρεπε να κηρυχθεί ανεφάρμοστη, δυνάμει της αρχής της υπεροχής, χωρίς να είναι αναγκαία η υποβολή ερμηνευτικού προδικαστικού ερωτήματος.
- 21 Εν πάση περιπτώσει, το αιτούν δικαστήριο, με απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2012, είχε ήδη κηρύξει ανεφάρμοστη την προϊσχύσασα εθνική νομοθεσία η οποία ρύθμιζε όμοια ζητήματα, λόγω αντίθεσης προς το κοινοτικό δίκαιο, και το Tribunal Constitucional (Συνταγματικό Δικαστήριο) απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή (recurso de amparo) που ασκήθηκε κατά της εν λόγω αποφάσεως. Στην υπόθεση εκείνη, το αιτούν δικαστήριο είχε στηριχθεί στην απόφαση Federutility (C-265/08).
- 22 Για όλους τους προεκτεθέντες λόγους, το αιτούν δικαστήριο, εκτιμώντας ότι δεσμεύεται από την απόφαση του Tribunal Constitucional (Συνταγματικού Δικαστηρίου), και λαμβάνοντας υπόψη το δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας των διαδίκων, καθώς και το δικαίωμά τους σε δίκη χωρίς αδικαιολόγητες καθυστερήσεις, ως το τελευταίο εθνικό δικαστήριο το οποίο έχει δικαιοδοσία επί της ουσίας όσον αφορά την ενδεχόμενη ύπαρξη σαφούς πράξεως (acte clair) στον ρυθμιζόμενο τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, αναθεωρεί πλέον το προγενέστερο κριτήριό του και αποφασίζει την υποβολή προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο. Ως εκ τούτου, τίθεται το ερώτημα κατά πόσον το σύστημα χρηματοδοτήσεως του bono social, το οποίο προβλέπεται στον νόμο 24/2013 και εξειδικεύεται περαιτέρω στα άρθρα 2 και 3 του βασιλικού διατάγματος 968/2014, είναι συμβατό με τις επιταγές του άρθρου 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, σύμφωνα με το οποίο οι υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας πρέπει να ορίζονται σαφώς, να είναι διαφανείς, αμερόληπτες και επαληθεύσιμες και να διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας της Κοινότητας στους εθνικούς καταναλωτές.